

අනුරාධපුර, අභයගිරි පුරාවිද්‍යා පරිශ්‍රයේ පුරාණ ජල කළමනාකරණය හා ඒ හා බැඳුණු තාක්ෂණය

ඩී.එම්.එන්. උදයංගනී

අභයගිරි විහාර ව්‍යාපෘතිය, මධ්‍යම සංස්කෘතික අරමුදල, අනුරාධපුරය.

dm.niroshaudayangani@gmail.com

ප්‍රමුඛ පද: ජල කළමනාකරණය, තාක්ෂණය, අභයගිරිය

හැඳින්වීම

අභයගිරි ආරාම පරිශ්‍රය ආශ්‍රය කරගෙන පුරාණ ශිල්පීන් ජලය උපයෝගී කරගනු ලැබුවේ කෙසේ දැයි යන්න අධ්‍යයනය කිරීම අපේක්ෂා කෙරේ. වළගම්බා රාජ්‍ය අනුග්‍රහයෙන් ඇරඹී අභයගිරි ආරාම සංකීර්ණය විවිධ අවස්ථාවන් හි දී රාජ්‍ය අනුග්‍රහයට පාත්‍ර වී ඇත. අවශ්‍යතාවන් අතර ජල අවශ්‍යතාවට හිමිවන්නේ විශේෂ ස්ථානයකි. ජල පරිභෝජනයේ දී ජල කළමනාකරණය වැදගත් වන අතර ඒ සඳහා භාවිත කළ තාක්ෂණික ක්‍රමවේද අද්වතීය වේ. අභයගිරිය පුරාවිද්‍යා පරිශ්‍රය ජල කළමනාකරණය හා තාක්ෂණය පිළිබඳ විග්‍රහයක් මේ යටතේ ඉදිරිපත් කෙරේ.

ක්‍රමවේදය

පුරාවිද්‍යා ක්ෂේත්‍රයේ හා ඉංජිනේරු ක්ෂේත්‍රයේ ප්‍රවීණයන් සමඟ සාකච්ඡා කිරීම, ක්ෂේත්‍ර අධ්‍යයනය, පුස්තකාල අධ්‍යයනය හා කැනීම් වාර්තා අධ්‍යයනය ක්‍රමවේදය ලෙසින් භාවිත කරමින් අධ්‍යයනය සිදු කළේ ය.

ප්‍රතිඵල හා සාකච්ඡාව

මහාවංශයේ විසිතුන් වැනි පරිච්ඡේදයේ අනුභය වැනි ගාථා පාඨයට අනුව ක්‍රිස්තු පූර්ව දෙ වැනි ශතවර්ෂයේ වට්ටගාමිණී අභය රජ දවස ථේරවාදී භික්ෂූන්ගේ කුල සංඝට්ඨනයක ප්‍රතිඵලයක් ලෙසින් අභයගිරිය නිර්මාණය වූ බව සඳහන් වේ. භික්ෂූන් 5,000කට අධික සංඛ්‍යාවක් වැඩ වාසය කළ බවත් අනුරාධපුර පශ්චිම යාමය වන තෙක්ම අධිණ්ඩ සංඝ භික්ෂු පරම්පරාවක පැවැත්ම පිළිබඳ සාධක ගම‍්‍ය වේ. අභයගිරිය අනුරාධපුර දිස්ත්‍රික්කයේ පිහිටි බෞද්ධාගමික වැදගත් කමකින් යුතු පරිශ්‍රයක් ලෙසින් හඳුනා ගත හැකි ය.

පෙරදිග ලෝකයේ පැවැති පැරැණි මහා බෞද්ධ ආරාම මෙන් ම ආගමික අධ්‍යාපනික ආයතනය වූ නාලන්දා, වික්‍රමශීලා, ජගද්දලා වැනි විහාර අනුරාධපුරයේ අභයගිරි විහාරය ද නිතැතින් ම ඇතුළු වේ. එහි පැවැත්ම වසර දහසකටත් වැඩි ය. එනම් ක්‍රිස්තු පූර්ව පළමු වැනි සියවසේ පටන් ක්‍රිස්තු වර්ෂ දොළොස් වැනි සියවස දක්වා ය. එකල් හි අන්තර්ජාතික

ආයතනයක් වූ මෙහි ශාඛා විදේශීය රටවල ද පැතිර පැවැතුණු බව මහාචාර්ය ජේ.ද කැස්පාරිස් විසින් කියවා ඇති ජාවා රටේ රතුබක සානුවෙන් හමු වූ අභයගිරි සිංහල හික්ෂුණ්ගේ ආරාමය යැයි සඳහන් වන සංස්කෘත ශිලා ලිපියෙන් තහවුරු වී ඇත (කුලතුංග 2014:11).

අභයගිරි පරිශ්‍රය වියළි කලාපීයව පිහිටා ස්වභාවික ජල ධාරාවන් හා මානව නිර්මිත වැව් ආසන්නව නොමැති නිසාවෙන් ජල අවශ්‍යතාව සපුරා ගැනීමේ උද්ගත වන ගැටළු නිරාකරණයට පිළියමක් ලෙසින් ජල කළමනාකරණය පිළිබඳ දැඩි ලෙස අවධානය යොමු කර ඇති ආකාරය පැහැදිලිය. පැරැන්නන් තුළ වූ ක්‍රමවත් ජල කළමනාකරණය කෙබඳු දැයි පරිශ්‍රය තුළින් වටහාගත හැකිය. ජල කළමනාකරණයේ අවැසි අංගයක් ලෙසින් පොකුණු නිර්මාණය හඳුනාගත හැකි ය. භූමිය බැස්ම නිසි අයුරින් හඳුනාගෙන පොකුණු වෙත ජලය උස් භූමියේ සිට ක්‍රමයෙන් රැගෙන ගොස් ඇත. අභයගිරි පරිශ්‍රය තුළ නිර්මාණය කර ඇති පොකුණු 65ක් නිර්මාණය කර ජල අවශ්‍යතාව සපුරාගෙන ඇත. වියළි කලාපීය පිහිටි නිසාවෙන් ස්වභාවික විපර්යාසයන්ට මුහුණ දීමේ පෘථුල ඥානයෙන් යුතුව ජල කළමනාකරණය සිදු කර ඇත. මානව සංහතියේ ආරම්භයේ සිට ම

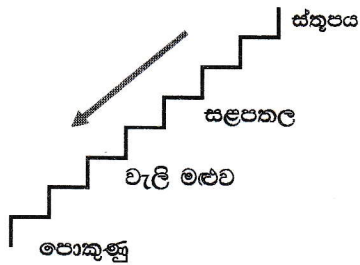
ඉදිරි පැවැත්ම උදෙසා අත්‍යවශ්‍ය සාධක අතුරින් ජලයට ලැබෙනුයේ විශේෂ ස්ථානයකි. කාලයත් සමඟ වෙනස් වන ජීවන රටාව ජල අවශ්‍යතාව ද විවිධ වූ හෙයින් ජල කළමනාකරණයට යොමු වූ නිසාවෙන් විවිධ තාක්ෂණික ඥානයන් එළිබට වන්නට විය.

මූලික අභිප්‍රේරණය හික්ෂුණ් වහන්සේලාගේ ජල පරිභෝජන අවශ්‍යතාව මුදුන් පමුණුවා ගනු වස් මානව කෘතීන් ලෙසින් වර්ධිත තාක්ෂණික ක්‍රමවේදයන් අනුගමනය කරමින් ජල කළමනාකරණයට යොමුවී ඇත.

යනුවෙන් එකිනෙක බද්ද වූ රටාවන් හඳුනාගත හැකි ය. අභයගිරි ආරාම සංකීර්ණය තුළ ජල කළමනාකරණය ඉහළ මට්ටමක පැවැති බවට සාධක වර්තමානයේ හඳුනාගත හැකි ය. සහේතුකව කරුණු ඉදිරිපත් කිරීමේ දී ජලය රැස් කිරීම හා රඳවා ගැනීමේ වැනි කාරණා විශේෂ වේ.

අභයගිරි ස්ථූපය කේන්ද්‍ර කරගනිමින් නිර්මිත විහාර සංකීර්ණය සඳහා ජලය ලබාගත හැකි ජල මූලාශ්‍රයන් කිසිවක් ආසන්නව නොමැති නිසාවෙන් ස්ථූපයට ලැබෙන වර්ෂා ජලය සලපතළ මළුවට ද සලපතළ මළුවෙන් වැලි මළුවට ද වැලි මළුවෙන් නළ මාර්ග ඔස්සේ පොකුණු

වෙන ද රැගෙන යාමේ තාක්ෂණයක් අභයගිරි පරිශ්‍රයෙන් හඳුනාගත හැකි ය.

යනුවෙන් හඳුනා ගත හැකි ය. ස්තූපය සිටි දිශාවෙන් ජලය රැස් කරන පොකුණු හතරක් හඳුනාගත හැකි ය. සංරක්ෂණය කර ඇති දකුණු පොකුණ වර්ෂා සමයේ දී ජලයෙන් පිරී පවතී. විශේෂ කාරණය වන්නේ මෙම ජල රැස් කිරීමේ නිර්මිතයන් පොකුණු ස්වරූපයක් නොව ළිං ස්වරූපයක් ගැනීම වේ. බැසීමට පියගැට පෙළක් නොමැති වීම හා පොකුණු නිර්මාණකරණයේ පොදු ලක්ෂණ කිසිවක් මෙම නිර්මාණයෙන් දැක ගත නොහැකි ය.

අභයගිරි පරිශ්‍රයේ පොකුණු ජල කළමනාකරණයේ විශිෂ්ට නිර්මාණ ලෙස හඳුනාගත හැකි ය. ප්‍රමාණයෙන් විවිධ වන අතර නිර්මාණ ලක්ෂණයන් ද විවිධ වේ. ජල කළමනාකරණ ක්‍රමවේද හා යොදා ගත් තාක්ෂණික ක්‍රමවේදයන් ද පොකුණු අතර වෙනස් වේ. අක්කර 500ක් තුළ පොකුණු 65ක් හඳුනාගත හැකි ය. මානව කෘතීන් ලෙස නිර්මාණය කර ඇති පොකුණු විශේෂ තාක්ෂණික ක්‍රමවේදයන් සහිත සුලභ දසුනකි. ස්වභාවික පාෂාණ

ආවාට මත විශාල ප්‍රමාණයේ පොකුණු උදාහරණයකි.

ජල කළමනාකරණයේ අග්‍ර ඵලයක් ලෙසින් කප්පුරමුල කුට්ටම් පොකුණ හඳුන්වා දිය හැකි ය. කුට්ටම්පොකුණෙහි සියලු අංගෝපාංග එ පරිද්දෙන් ම වර්තමානයේ විද්‍යමාන වේ. පොකුණු ද්විත්වයක් ලෙස හික්ෂුණ්ගේ ජල අවශ්‍යතාව සපුරාලනු වස් නිර්මාණය කර ඇති කුට්ටම්පොකුණ සහේතුකව කරුණු විමසීමේ දී ජලය ලබා ගත් ආකාරය වර්ධිත තාක්ෂණයක් හඳුනාගත හැකි ය. උතුරු පොකුණ දිගින් අඩි 132ක් හා පළලින් අඩි 51ක් වේ. දකුණු දෙසින් පිහිටි කුඩා පොකුණ දිගින් අඩි 91ක් හා පළලින් විශාල පොකුණේ පළලට සමාන වේ. කුට්ටම්පොකුණ අවට උස් භූමියට රැස් වන ජලය ශිලා කාණු හා පීලි මගින් වැලි මළුවට ද වැලි මළුවෙන් ජල පෙරණයට ද ගලා යන සේ භූමිය නිර්මාණය කර ඇත. වයඹ දිග මුල්ලෙහි පොකුණට ජලය ගෙන යන ජල මාර්ගය ඇත. එය පොකුණු අංගනයේ වයඹ දිග මුල්ලේ දී පොළොව අභ්‍යන්තරයෙන් ඒ දක්වා ජලය ආ මාර්ගයක් වේ. එම ජලය එතැන් සිට ක්‍රමයෙන් රොන් මඩ පෙරී යන පරිදි ගෛලමය සතරැස් කොටුවකට වැටී පෙරණයට ලක් වී ශිලා නළයක් හරහා පොකුණට වැටීමට සලස්වා තිබේ.

1950-55 කාලයේ දී සෙනරත් පරණවිතාන මෙම පොකුණ ප්‍රතිසංස්කරණයේ දී කුඩා පොකුණ පතුලේ ජලය ඉවත් කිරීමේ කුහර හමු

වී ඇත. වර්තමානයේ රන්මසු උයනේ පොකුණු තුළ ද පතුලේ මෙවැනි කවාකාර සිදුරු තබා තිබීම දක්නට ලැබේ. මේ ඔස්සේ කළ කැනීමේ දී එම අපවිත්‍ර ජලය අසල ඇති ඇළකට ගෙන යන පරිදි නිමවා ඇති බවක් පතුලේ සිට අපවිත්‍ර ජල නළ මාර්ගය අඩි 150ක් පමණ දුරකට සොයාගෙන ඇත (කාරියවසම් 2010:39-40).

අභයගිරි ස්තූපයට නැගෙනහිරින් ඇති ඇත් පොකුණ ස්වභාවික ගල් තලාවක් මත ඉදිකර ඇත. මීටර් 159ක් දිගින් හා පළල මීටර් 52.7 න් යුතු හා ගැඹුර මීටර් 9 වන පොකුණෙහි ජල මූලාශ්‍රය උතුරු දෙසින් ඇති පෙරිමියන්කුලම වැව වේ. පොකුණ ආසන්නයේ ඇති දාන ශාලාවට ජලය ගෙන ගිය උමං ජල මානිකාවක් ඇත.

සන්නිපාත ශාලාවට දකුණින් ඇති පොකුණ කැනීම් වාර්තා අධ්‍යයනයේ දී පැහැදිලි වූයේ එම පොකුණට නැගෙනහිරින් ඇති පොකුණෙහි ජලය බොර වූ බව කැනීම් වාර්තාවන්හි සඳහන් වේ. එ මඟින් පැහැදිලි වනුයේ පොකුණු අතර ජලය හුවමාරු වූ බව ය.

අභයගිරි පරිශ්‍රයේ හමුවන පොකුණු වලට සාපේෂව ළිං අඩු ප්‍රමාණයක් හඳුනාගත හැකිය. හමුවන ළිං හතරැස් ආකාර වන අතර ඉවුරු ගල් පුවරු යොදා නිර්මාණය කර ඇත. මහසෙන් මාළිගාව අසල හඳුනා ගත හැකි මෙවැනි ළිඳකට උදාහරණ සපයයි. ගොඩනැගිලි තුළට හා භූමියට රැස්වන ජලය පිට කිරීම සඳහා සිදුරු

නිර්මාණය මකර මුව තුළින් පිටවීමට සලස්වමින් අතිරික්ත ජලය රැගෙන යන මාර්ගයට යොමුකර ඇත.

ස්වභාවික රැස්වන ජලය ලබා ගැනීමට මෙවැනි වූ තාක්ෂණික ක්‍රමවේදයන් සහිත කළමනාකරණ ක්‍රමවේද භාවිත ඇත. අභයගිරි පුරාවිද්‍යා පරිශ්‍රය විසළි කලාපීය ව පිහිටා ඇති බැවින් නිරන්තරයෙන් ජල ගැටලුවට මුහුණ දෙනු ලබන ප්‍රදේශයකි. අභයගිරිය ආසන්න ජේතවන වැනි පුරාවිද්‍යාත්මක ආරාම සංකීර්ණ සමඟ සංසන්ධනය කිරීමේ දී පැහැදිලි වන ප්‍රධාන කරුණ නම් ජල අවශ්‍යතාව සපයා ගත හැකි ජල මූලාශ්‍ර අභයගිරි පරිශ්‍රය ආසන්නව පිහිටා නොමැති බවය. ඒ නිසාවෙන් මෙවැනි වූ විශාල පොකුණු ප්‍රමාණයක් නිර්මාණයේ මූලික අවශ්‍යතාව එය බව අනුමාන කළ හැකි ය. පැහැදිලි කාරණාව වනුයේ විවිධ වූ තාක්ෂණික ක්‍රමවේදයන් උපයෝගී කරගනිමින් ජලය කළමනාකරණ පිළිවෙතක් පවත්වා ගෙන යාමට උත්සහ දරා ඇති බව ය.

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ

කුලතුංග ටී.ජී. 2014, පුරාණ අභයගිරි විහාරය, මධ්‍යම සංස්කෘතික අරමුදල, කොළඹ.
 සුමංගල ශ්‍රී, දේවරක්ෂිත බටුවන්කුඩාවේ, 1996, මහාවංශය පළමු භාගය, එස් ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ, කොළඹ.
 සෙනෙවිරත්න, ඒ. 2001, පුරාණ සිංහල වාරි සංස්කෘතිය, ඇස් ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ, කොළඹ.